

หลักเกณฑ์และกลไกในการให้ความคุ้มครอง
และการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
Rules and Devices to Protect
and Control the Freedom of the Press under the Constitution of
the Kingdom of Thailand, B.E. 2540

วนิดา แสงสารพันธ์

บทคัดย่อ

รายงานการศึกษาวิจัยฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์และกลไกในการให้ความคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่กำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เฉพาะในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยว่า หลักเกณฑ์และกลไกดังกล่าวจะส่งผลให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้นหรือไม่ อีกทั้งกลไกต่าง ๆ ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญจะสามารถควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นและไม่ขัดหรือแย้งกับกลไกในการให้ความคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันอีกด้วย และผลการศึกษาวิจัยพบว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดเพิ่มความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนขึ้นหลายประการ ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Right to Know) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) พร้อมทั้งหลักประกันการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไปพร้อมๆ กัน การให้ความคุ้มครองแก่คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุ วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมให้เป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติที่ต้องใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ และรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่ตัวผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นกรณีพิเศษ โดยสื่อมวลชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพนี้ได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) ที่กำหนดให้การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลต้องมีขอบเขตของกฎหมายกำกับการใช้ อยู่เสมอ รัฐในฐานะผู้มีอำนาจปกครองย่อมมีสิทธิโดยชอบธรรมในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้มีผลเป็นการจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนได้ภายใต้เหตุผลที่สำคัญสี่ประการ ได้แก่ เพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนได้นั่นเอง อันเป็นที่มาของมาตรการทางกฎหมายที่เป็นกลไกในการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองอื่นทั้งที่เป็นกฎหมายพิเศษและกฎหมายที่มีผลใช้บังคับ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยพบว่า จากการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดเพิ่มความคุ้มครองแก่การใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้หลักเกณฑ์และกลไกต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองเฉพาะในส่วนที่มีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไม่สามารถใช้บังคับได้อีกต่อไป นอกจากนี้ รัฐจำเป็นต้องดำเนินการร่างกฎหมายลำดับรองที่สำคัญอีกสองฉบับที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะ คือ กฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นกฎหมายกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจของรัฐในการควบคุมการใช้คลื่นวิทยุและคลื่นโทรทัศน์ และกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางกฎหมายจากการดำเนินการตามหน้าที่ของสื่อมวลชนตามมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญขึ้นโดยเร็ว เพื่อรองรับให้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญเกิดผลใช้บังคับได้จริงและ

มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อให้ผู้ที่เป็นสื่อมวลชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะเกิดความรู้และความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของตนและใช้อำนาจได้อย่างถูกต้องต่อไป

ABSTRACT

This paper is conducted to study rules and devices employed to protect and control the freedom of the press under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 1997. The focus is especially on the content in the third chapter regarding rights and liberties of the Thai people, displaying if those rules and devices would give the press more freedom to present news or not, and if all devices written in the Constitution would be able to control the freedom of the press neither to violate the right of other people nor to contrast with the devices that protect and control the freedom of the press used presently. The finding of this paper reveals that the provisions of the current Constitution have provided more protections on the freedom of the press in many aspects: the right to know, the freedom of expression, the protection on transmission frequencies for radio or television broadcasting and radio telecommunication as national communication resources for public interests, including the specialty protection on any person engaging in media business or media profession. However, the press can enjoy this freedom as much as only provided by law.

Furthermore, in order to follow the rule of law, given that a person must use their freedom within the restriction of law, the State, as the sovereignty, has a lawful right to determine measures to restrict or control the freedom of the press under four major reasons: maintaining the security of the State, maintaining public order and good morals, protecting the privacy rights or the reputation of other person, and preventing the deterioration of the mind or health of the public. These reasons have brought about legal measures, which are devices to control the freedom of the press as mentioned earlier and in other subordinate laws, both special laws and applicable laws. The study has shown that such changes by increasing the protection on freedom of the press have caused rules and devices in subordinate laws, solely the content contrasting to the provisions, no longer applicable. In addition, the State has to expeditiously draft two more subordinate laws, specialty in controlling freedom of the press, in order to make freedom of the press, according to the Constitution, truly enforced and more effective. The first law is the law on radio and television broadcasting businesses, giving details about the State's authority to control transmission frequencies for radio or television broadcasting. The other law is about the liability resulting from proceeding the duty of the press according to Section 41 in the Constitution. These two subordinate laws are able to assist press and State officers, whose duty especially involves controls on freedom of the press, to know and to understand their own authority and responsibility in order to be able to precisely use the authority they have.

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงรอยต่อที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายล้วนเป็นไปเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งมุ่งที่จะสร้างรากฐานในอนาคตให้แก่สังคม การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมาก คือ การปฏิรูปการเมืองที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 อันเป็นปีที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนและเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านต่อประเทศไทย ทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านรูปแบบการบริหาร การจัดการการปกครอง รวมถึงตลอดถึงการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ขึ้นมาดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการเรียกร้องและการพิทักษ์สิทธิของตนเองและมีความตื่นตัว

ทางการเมืองในหมู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับภายใต้รูปแบบการปกครองของรัฐเสรีประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองโดยประชาชนนั้น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยเสรีของประชาชน (Freedom of Expression) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ดังนั้น การที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองได้ ประชาชนจำเป็นต้องได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ โดยเหตุนี้ สื่อมวลชนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมไปสู่ความรับรู้ของประชาชน และโดยที่การใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารและรายงานข่าวสารสู่ความรับรู้ของประชาชนเป็นภารกิจในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐภายใต้เงื่อนไขที่ว่ารัฐจะต้องไม่ดำเนินการใดอันมีผลเป็นการคุกคามหรือลดอนสิทธิและเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารและ

ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest)

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิของสื่อมวลชนดังกล่าวย่อมจะต้องตกอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเช่นกัน และนับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จะพบว่า กฎหมายได้ให้ความสำคัญกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น โดยสังเกตได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหารับรองและให้ความคุ้มครอง รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญหลายๆ ฉบับ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2492 พ.ศ. 2517 พ.ศ. 2521 และฉบับปี พ.ศ. 2534

ต่อมาในปี 2540 ได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับซึ่งจัดได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ถูกยกร่างขึ้นภายใต้เจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการเมือง ดังนั้น บทบัญญัติต่างๆ ในรัฐธรรมนูญจึงเป็นไปภายใต้ความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพ ประการที่สอง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และประการสุดท้ายซึ่งจัดว่าเป็นหลักการที่สำคัญและเป็นหัวใจของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยจะพบว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการเพื่อรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้กว่าสามสิบมาตราในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ทั้งยังกำหนดให้สิทธิเสรีภาพนั้นมีผลใช้บังคับได้จริงและให้มีผลผูกพันองค์กรของรัฐทุกองค์กรให้ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในส่วนของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นมีการบัญญัติไว้เป็นพิเศษหลายๆ กรณี โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) ไม่ว่าจะเป็ นสิทธิในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา หรือการสื่อสารถึงกันด้วยวิธีการอื่นใด ซึ่งนอกจากการกำหนดความคุ้มครองดังกล่าวแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังได้กำหนดหลักการใหม่ๆ ที่จัดได้ว่าเป็น “หลักประกัน” การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ กล่าวคือ ในอดีตที่ผ่านมา ในกรณีที่มีการ

ปฏิบัติหรือรัฐประหาร ผู้ทำการปฏิบัติหรือรัฐประหารมักจะเข้ายึดหรือควบคุมการนำเสนอข่าวสารของสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ หรือสื่ออื่นๆ เพื่อควบคุมและตรวจสอบการนำเสนอข่าวสารหรือมีการโฆษณาชวนเชื่อไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตน ดังเช่นที่ได้เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมในปี 2535 อันเป็นการกระทำที่ลิดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว ซึ่งภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงได้กำหนดให้การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์โดยรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันจะมีผลเป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนนั้นจะกระทำไม่ได้อีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม แม้สื่อมวลชนจะได้รับความคุ้มครองในการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ แต่มิได้หมายความว่าสื่อมวลชนจะสามารถใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวโดยปราศจากขอบเขตหรือปราศจากการควบคุมแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชน ซึ่งในบางกรณีอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นได้นั่นเอง ดังนั้น เพื่อให้ความคุ้มครองและรองรับสิทธิของสื่อมวลชนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลใด รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงได้กำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผ่านมาหลายประการ เพราะฉะนั้น กลไกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนจึงมีทั้งกลไกในการให้ความคุ้มครองและกลไกในการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้การใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมิได้ถูกกำหนดขึ้นในรัฐธรรมนูญเพียงฉบับเดียว หากแต่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายลูกอื่นอีกหลายฉบับซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ก่อนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและมิได้มีการแก้ไขเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักการใหม่ๆ ของรัฐธรรมนูญแต่ประการใด จึงส่งผลให้หลักเกณฑ์และกลไกในการควบคุมและการคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ปรากฏในกฎหมายต่างๆ เกิดความสับสนและก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการกระทำการตามหน้าที่ของตน

การศึกษาวิจัยนี้ จะได้ทำการศึกษาหลักเกณฑ์และกลไกต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองและให้ความคุ้มครองแก่การใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดขึ้นในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการควบคุมการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ประกอบกับแนวทางในการนำกลไกใหม่ๆ ดังกล่าวนั้นมาใช้ให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องอื่น ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกจำกัดนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่กำหนดขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และศึกษากลไกการควบคุมสื่อมวลชนเพื่อให้การใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

2. เพื่อนำหลักเกณฑ์ที่ศึกษาในข้อ 1 มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขในกรณีที่หลักเกณฑ์และกลไกในการให้ความคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับกฎหมายลำดับรองอื่น

สมมุติฐานของการวิจัย

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะส่งผลให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น และกลไกในการควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญจะสามารถควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

2. หลักเกณฑ์ในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของสื่อมวลชนปัจจุบันในบางฉบับมีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับกลไกในการคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะทำการศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เฉพาะในส่วนของสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่กำหนดไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอดีต และศึกษาหลักเกณฑ์และกลไกการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลไกการให้ความคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร โดยเป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวความคิด ปรัชญา ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่กำหนดของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

2. การสำรวจกรอบแนวความคิดในการดำเนินงานของสื่อมวลชน บทบาทของสื่อมวลชน ตลอดจนภาระหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยรวบรวมจากเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัย และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจ และกำหนดกรอบเบื้องต้นในการศึกษา และนำข้อมูลจากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนมาประกอบการศึกษา

3. กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาและแนวทางในการศึกษาวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ดำเนินการศึกษาวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตามกรอบความคิด

5. สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

6. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

บทนิยามศัพท์

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ในประเด็นที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และกลไกในการคุ้มครอง

ครองและการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ดังนี้

1. หลักเกณฑ์และกลไกในการคุ้มครอง หมายถึง หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อรองรับการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการพูด การเขียน การพิมพ์ หรือการโฆษณา หรือการสื่อความหมายโดยวิธีการอื่น เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถดำเนินการตามหน้าที่ของสื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักเกณฑ์และกลไกในการควบคุม หมายถึง หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายอันเป็นเครื่องมือของรัฐที่กำหนดขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการกำกับดูแลการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

3. สื่อมวลชน (Mass Media) สื่อมวลชนในงานวิจัยนี้ หมายความถึง เฉพาะสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ (Print Media) และสื่อวิทยุโทรทัศน์ (Broadcast Media) เท่านั้น

สรุปผลการวิจัย

ผลงานการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะส่งผลให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น เนื่องจากภายใต้เจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมืองและเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ประกอบกับภายใต้รูปแบบการปกครองของรัฐเสรีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองโดยประชาชนนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นฉบับที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน จึงได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยเสรีของประชาชน (Freedom of Expression) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) ของประชาชนที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศเอาไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองได้มากน้อยเพียงใดนั้น ประชาชนจำเป็นต้องได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ เพราะฉะนั้น

“สื่อมวลชน” จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมไปสู่ความรับรู้ของประชาชนภายใต้เงื่อนไขที่รัฐจะต้องไม่ดำเนินการอันเป็นการคุกคามหรือลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารและในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนซึ่งส่วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเช่นกัน และเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองและการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ จะพบว่าในกรณีของหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้น จะถูกกำหนดเอาไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับสูงสุดของกฎหมายทั้งระบบในทุกยุคทุกสมัย โดยมีเนื้อหาสาระแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้น ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันฉบับนี้นั้น นับได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้กำหนดรองรับเสรีภาพของสื่อมวลชนเอาไว้ชัดเจนมากที่สุด ดังนี้

1.1 การคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Right to Know) กล่าวคือ โดยที่เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น (Freedom of Expression) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ซึ่งจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อจะต้องมีการคิดและวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองก่อน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หลักประกันในการที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจากแหล่งข้อมูลทั้งหลายด้วย ดังนั้น สื่อมวลชนจึงเป็นผู้มีบทบาทอย่างสูงในการปกครองรูปแบบดังกล่าว เพราะจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความคิดเห็นทุกชนิดนำเสนอสู่ความรับรู้ของประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจต่อกิจการบ้านเมืองและเข้ามีส่วนร่วมแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางการเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยกฎหมายกำหนดรองรับให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของทางราชการได้

1.2 กำหนดรองรับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น

โดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา หรือการสื่อความหมายด้วยวิธีการอื่นใด ทั้งยังได้กำหนดให้หลักประกันการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างเสรี โดยกำหนด “ห้าม” มิให้รัฐสั่งให้มีการปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์อันส่งผลให้เป็นการลิดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่กฎหมายกำหนด และห้ามมิให้รัฐออกคำสั่งให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ เว้นแต่ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยมีการตราเป็นกฎหมายเพื่อกำหนดอำนาจให้ออกคำสั่งเช่นนั้นเท่านั้น ตลอดจนกำหนดห้ามมิให้รัฐกระทำการใดอันเป็นการให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอันเป็นการอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรีโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของบุคคลใดนั่นเอง

1.3 กำหนดให้ความคุ้มครองแก่คลื่นที่ใช้ในการส่งวิทยุ วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเอาไว้ โดยกำหนดให้ “คลื่นความถี่” ดังกล่าว เป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติที่ต้องใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ การดำเนินการในการใช้ประโยชน์จากคลื่นดังกล่าวจะต้องเป็นการดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม โดยกฎหมายกำหนดให้จะต้องมีการจัดตั้ง “องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ” เพื่อกำหนดในการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมขึ้นอีกด้วย

1.4 กำหนดให้ความคุ้มครองแก่ตัวผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นกรณีพิเศษ อันเป็นบทบัญญัติที่เป็นการกำหนดหลักประกันในเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะ เป็นสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ หรือสื่ออื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนนั้นจะเป็นพนักงานของรัฐ ลูกจ้างของหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานและลูกจ้างในบริษัทเอกชนก็ตาม ให้สามารถ

ดำเนินกิจกรรมของตนได้ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เท่านั้น เพื่อที่จะให้สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างเป็นกลางและไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของบุคคลใด

2. กลไกในการควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับหลักเกณฑ์ในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของสื่อมวลชนในปัจจุบันไม่ขัดหรือแย้งกับกลไกในการคุ้มครองและการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กล่าวคือ ภายใต้หลักของการปกครองภายใต้กฎหมาย (The Rule of Law) ที่ว่าไม่มีเสรีภาพใดที่จะได้รับความคุ้มครองโดยปราศจากขอบเขต เพราะฉะนั้น นอกเหนือจากการให้ความคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันยังได้กำหนดให้ต้องมีกระบวนการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้การใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือต่อสังคมส่วนรวม โดยสามารถจำแนกหลักเกณฑ์และกลไกในการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนได้ ดังนี้

2.1 การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนภายใต้เหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวจะต้องมีการตราเป็นกฎหมายในลำดับของ “พระราชบัญญัติ” ขึ้นใช้บังคับด้วย

2.2 การกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพเอาไว้ภายใต้เงื่อนไขสามประการ กล่าวคือ บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

2.3 การกำหนดให้มีหลักประกันในการใช้สิทธิเสรีภาพแก่บุคคลโดยกำหนดห้ามมิให้รัฐดำเนินการใดอันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่กฎหมาย

กำหนดรับรองไว้ เว้นแต่จะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น โดยจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

2.4 การกำหนดให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยกำหนดห้ามมิให้มีการกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีการใดไปยังสาธารณชน อันมีผลเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เว้นแต่การกระทำนั้นจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชน

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์และกลไกในการให้ความคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนดังกล่าว จะพบว่า ส่งผลให้กลไกในการควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดไว้ในกฎหมายลูกอื่นต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนี้

กรณีของพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 นั้น จะพบว่า หลักเกณฑ์ในกฎหมายที่มีผลเป็นการควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์โดยการกำหนดอำนาจแก่ “เจ้าพนักงานการพิมพ์” ในการควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการขออนุญาตจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ การตรวจข่าวหรือเนื้อหาก่อนตีพิมพ์ ตลอดจนมีอำนาจในการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตหรือออกคำสั่งการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีผลใช้บังคับในปี พ.ศ. 2540 แล้ว บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายหลักที่มีฐานะสูงสุดในระบบกฎหมาย ได้กำหนดหลักเกณฑ์และกลไกในการคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเพิ่มเติมขึ้น โดยเฉพาะในมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเอาไว้อย่างกว้างขวางครอบคลุมเนื้อหาหลายประเด็น ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับโดยตรงต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนทั้งสิ้น โดยเฉพาะเนื้อหาที่เพิ่มเติมขึ้นนั้นมีลักษณะขัดแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 หลายประการ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากทฤษฎีกฎหมายและลำดับศักดิ์ของกฎหมายแล้ว จะพบว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.

2484 เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ ดังนั้น บทบัญญัติใดของกฎหมายที่มีเนื้อหาขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นๆ ย่อมไม่มีผลใช้บังคับได้อีกต่อไป เช่น อำนาจของเจ้าพนักงานการพิมพ์ในการออกคำสั่งให้ปิดโรงพิมพ์ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้พิมพ์หรือผู้โฆษณาหรือบรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ อำนาจในการตรวจข่าวก่อนการตีพิมพ์หรือโฆษณาซึ่งขัดกับหลักการที่กำหนดในมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงส่งผลให้บทบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถใช้บังคับได้อีกต่อไป

กรณีของพระราชบัญญัติวิทยุโทรทัศน พ.ศ. 2498 โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงได้กำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ทั้งหมด โดยกำหนดให้ “คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ” และกำหนดให้มีการจัดตั้ง “องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ” ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน และกิจการโทรคมนาคม เพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดของประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษาวัดนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่นๆ รวมทั้งเพื่อให้มีการแข่งขันเสรีอย่างเป็นธรรม จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านการจัดสรรคลื่นความถี่และวิธีการในการกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน และกิจการโทรคมนาคม โดยกฎหมายได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสระขึ้นมาสองคณะ คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศนแห่งชาติ (กสช.) มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการโทรคมนาคมเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคลื่นวิทยุและคลื่นโทรทัศนนั้น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศนแห่งชาติ (กสช.) จะเป็นองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่แทน “คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศนแห่งชาติ” หรือ กทช. ตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน พ.ศ. 2535 (เดิม) ประกอบกับให้ออนบรรดาอำนาจหน้าที่

ของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข หรือเจ้าหน้าที่อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคลื่นความถี่ การจัดสรรคลื่นความถี่ การอนุญาตและการกำกับดูแล หรือการควบคุมการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมายว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ” (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม (กทช.) แล้วแต่กรณี โดยการใช้อำนาจในการกำกับดูแลวิทยุและโทรทัศน์ของคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปัจจุบันที่กำหนด “ห้าม” มิให้มีรัฐดำเนินการใดอันมีผลเป็นการสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดรอนเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองเอาไว้

กรณีความรับผิดชอบทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และความรับผิดชอบทางอาญาในคดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญานั้น เนื่องจากความรับผิดชอบทั้งสองกรณีเป็นความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลทั่วไป ดังนั้น ในกรณีที่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นเป็นผลให้บุคคลนั้นต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ บุคคลดังกล่าวก็ย่อมมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีต่อสื่อมวลชนทั้งในทางแพ่งและอาญาในคดีละเมิดและคดีหมิ่นประมาทคู่กัน ไป ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะพบว่าได้กำหนดรองรับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนเอาไว้ในมาตรา 39 และบทบัญญัติมาตรา 41 ที่กำหนดให้ความคุ้มครองแก่ตัวผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อให้สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับมาตรา 34 ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลมิให้ถูกละเมิด ซึ่งจะพบว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีหลักการที่สอดคล้องต้องกัน คือ รองรับเสรีภาพของสื่อมวลชนและให้ความคุ้มครองกับสิทธิส่วนบุคคลไปพร้อมๆ กัน ซึ่งย่อมหมายความว่า ข่าวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอขึ้นแม้จะเป็นการนำเรื่องของบุคคลอื่น ไปเปิดเผยต่อสาธารณชนก็ตาม การนำเสนอข่าวสารดังกล่าวก็ไม่

เป็นความผิด หากการนำเสนอข่าวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนส่วนรวม

กรณีของกฎหมายอื่นนั้นจะพบว่า หลักเกณฑ์และกลไกในการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนจะปรากฏในกฎหมายอื่นๆ ที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นภายใต้เหตุผลที่จะนำกฎหมายนี้มาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐซึ่งมีความร้ายแรงมากจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ รวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อนจนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และไม่อาจแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการในการบริหารราชการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เป็นพิเศษ เพื่อให้รัฐสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งปวงให้กลับสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว โดยกำหนดอำนาจในการควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนบางประการ คือ กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการออกข้อกำหนดอันมีผลเป็นการห้ามมิให้มีการเสนอข่าว ห้ามการจำหน่าย หรือการทำให้แพร่หลาย ซึ่งหนังสือสิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความที่อาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักรได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด กฎหมายยังได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง และกฎหมายยังได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการที่จะประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการสั่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน

กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลมด้วย อันส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการพิมพ์และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่กำหนด “ห้าม” รัฐมิให้ดำเนินการใดๆ อันส่งผลให้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพภายใต้เงื่อนไขพิเศษที่กฎหมายกำหนดไว้ที่ประการ กล่าวคือ หากเป็นการกระทำภายใต้เงื่อนไขเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ การกระทำเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคล การกระทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และการกระทำเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ การดำเนินการใดๆ อันมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลตามเงื่อนไขดังกล่าว จะกระทำได้อีกต่อเมื่อรัฐได้ตราเป็นกฎหมายเพื่อใช้บังคับเป็นกรณีพิเศษเท่านั้น ซึ่งจะพบว่ารัฐสามารถตราพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ขึ้นใช้บังคับได้ตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดแล้ว คือ เป็นไปภายใต้เหตุผลเพื่อความมั่นคงและมีการตราเป็นกฎหมายใช้บังคับเป็นกรณีเฉพาะ

เพราะฉะนั้น โดยผลของการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์และกลไกในการคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น จะพบว่า ส่งผลให้กฎหมายลำดับรองอันเป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดในการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์และกลไกต่างๆ ที่ปรากฏในกฎหมายทุกฉบับแล้ว จะพบว่าหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยนั้น กำหนดให้ความคุ้มครองกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนมากขึ้นและมีความชัดเจนและสามารถบังคับใช้ได้จริง ทั้งนี้เห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพที่สำคัญๆ ของสื่อมวลชนไว้หลายประการ อาทิ สิทธิในการรับรู้และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ให้ความคุ้มครองครอบคลุมแก่สื่อมวลชนทุกแขนงไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ก็ตาม นอกจากนี้ภายใต้

หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองดังกล่าว จึงได้ก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ในกฎหมายลำดับรองอันตามมา ทั้งในด้านการให้ความคุ้มครอง และควบคุมดังจะเห็นได้จากหลักการที่เปลี่ยนแปลงไปของพระราชบัญญัติการพิมพ์พระราชบัญญัติวิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ.2498 หลักเกณฑ์และกลไกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักเกณฑ์และกลไกตามประมวลกฎหมายอาญา และหลักเกณฑ์และกลไกตามกฎหมายอื่นดังกล่าวข้างต้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นส่งผลให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น ตลอดจนกลไกต่างๆ ที่ใช้ในการควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้นเป็นกลไกที่สามารถนำมาใช้ในการควบคุมการใช้สิทธิของสื่อมวลชนมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ หากการนำเสนอ นั้นเป็นประโยชน์สาธารณะ สื่อมวลชนก็ไม่ต้องรับผิดชอบหมายความว่าคุณาว่าข่าวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอขึ้นแม้จะเป็นการนำเรื่องของบุคคลอื่นไปเปิดเผยต่อสาธารณชนก็ตาม การนำเสนอข่าวสารดังกล่าวก็ไม่เป็นความผิดหากการนำเสนอข่าวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนส่วนรวม นอกจากนี้ ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่แม้จะมีผลใช้บังคับภายหลังกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของสื่อมวลชน ซึ่งหลักเกณฑ์ในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนแม้จะขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางประการก็ตาม กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ต่อไป หากแต่เฉพาะกรณีของบทบัญญัติที่มีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่จะไม่มีผลใช้บังคับอีกต่อไปตามกฎหมาย และจะต้องนำเอาหลักเกณฑ์ใหม่ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับในกรณีนั้นๆ แทนดังเช่นในกรณีของพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 เป็นต้น

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์และกลไกในการให้ความคุ้มครองและการควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น เพื่อให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่

ของสื่อมวลชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหลักการบางประการให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของบทบาทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถที่จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สับสนในการใช้บังคับกฎหมายอีกด้วย กล่าวคือในกรณีของบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ที่มีเนื้อหาขัดแย้งกับหลักเกณฑ์และกลไกใหม่ๆ ของรัฐธรรมนูญ เช่น บทบัญญัติที่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานการพิมพ์ในการออกคำสั่งให้ปิดโรงพิมพ์ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้พิมพ์ หรือผู้โฆษณา หรือบรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ อำนาจในการตรวจข่าวก่อนการตีพิมพ์หรือโฆษณาซึ่งขัดกับหลักการที่กำหนดในมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนกรณีของสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ นั้น โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ทั้งหมด ทั้งยังกำหนดให้ “คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ” และกำหนดให้มีการจัดตั้ง “องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ” ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดของประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น อันได้แก่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการโทรคมนาคมเป็นกรณีเฉพาะ ทั้งยังกำหนดให้บรรดาอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข หรือเจ้าหน้าที่อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคลื่นความถี่ การจัดสรรคลื่นความถี่ การอนุญาตและการกำกับดูแลหรือการควบคุมการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมายว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์แห่งชาติ” (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม (กทช.) แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ เมื่อคณะกรรมการได้อนุญาตให้บุคคลได้เข้าใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่วิทยุหรือ โทรทัศน์ตามเงื่อนไขที่กฎหมาย

กำหนดแล้ว วิธีการใช้คลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์และการกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่ จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายฉบับนี้ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ ซึ่งจะเป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ (ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) กฎหมายดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างดำเนินการร่าง) และในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ดังกล่าว พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ได้กำหนดให้การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ” (กสช.) นั้นให้เป็นไปตามกฎหมายเดิมที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ซึ่งย่อมหมายความว่าถึงพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 กฎกระทรวง ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 และระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2535 รวมทั้งกฎหมายลูกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเฉพาะเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 39 และมาตรา 40 นั้นเอง เพราะฉะนั้น เพื่อให้การดำเนินการกำกับดูแลคลื่นความถี่เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมอย่างแท้จริง รัฐจึงควรที่จะเร่งดำเนินการร่างกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญมาตรา 39 และ 40 อันเป็นกฎหมายแม่บทอีกด้วย นอกจากนี้ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนให้สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนได้อย่างเสรีนั้น รัฐควรที่จะเร่งดำเนินการร่างกฎหมายลูกที่จะออกตามความในมาตรา 41 แห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดของการให้ความคุ้มครองการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนขึ้นเป็นกรณีเฉพาะขึ้นโดยเร็ว เพื่อกำหนดให้ความคุ้มครองแก่สื่อมวลชนทั้งที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน รวมทั้งสื่อมวลชนที่เป็นข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจทั้งหลายให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีโดยปราศจาก

การแทรกแซงของผู้ใด รวมทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการสื่อสารมวลชนหรือผู้บังคับบัญชาของตนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อมวลชนมีหลักประกันทางกฎหมายในการกระทำการตามหน้าที่ของตนว่าจะไม่ถูกฟ้องร้องหรือดำเนินคดีใดๆ ทั้งในทางแพ่งและทางอาญาหากเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของบุคคลใดและเป็นการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนจะต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพของตน สื่อมวลชนก็ย่อมที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

ประเภทหนังสือภาษาไทย

กิตติศักดิ์ ปกติ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540. สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, 2541.

กุลพล พลวัน. “แนวความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสาร”, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน หน่วยที่ 8. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: กรุงเทพฯ, 2529.

จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด: กรุงเทพฯ, 2539.

เฉลิมศรี อุ้นแก้ว. เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ภายใต้กรอบแห่งกฎหมาย. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด. สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, 2544

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ. สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, 2543.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. สำนักพิมพ์นิติธรรม: กรุงเทพฯ, 2538.

บุญเลิศ ศษายุทธเดช. รวมสารรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน: กรุงเทพฯ, 2541.

ปรมะ สตะเวทิน. การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี. ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์: กรุงเทพฯ, 2539.

ปริญญา จิตรการนทีกิจ. ความผิดฐานหมิ่นประมาทหมิ่นซึ่งหน้า. สำนักพิมพ์นิติธรรม: กรุงเทพฯ, 2534.

มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ. สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, 2542.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, 2543.

วนิดา แสงสารพันธ์. หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน. สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, 2548.

วิษณุ วัลญูญ. รายงานการวิจัย องค์การของรัฐที่เป็นอิสระ (Independent Administrative Body) เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.): กรุงเทพฯ, 2538.

วิสาร พันธนะ. กฎหมายสื่อสารมวลชนในต่างประเทศ. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน หน่วยที่ 10. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช : กรุงเทพฯ, 2529.

สมเกียรติ อ่อนวิมล. “การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ, โทรทัศน์ และการโทรคมนาคม” รวมสารรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน สำนักพิมพ์มติชน: กรุงเทพฯ, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ. สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540. บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด: กรุงเทพฯ, 2547.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 2-3. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2540

อนุพจน์ พนาพรศิริกุล. เสรีภาพของหนังสือพิมพ์และข้อจำกัดภายใต้ระบบกฎหมายไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2543 .

อรรถพร เขียวถาวร. “การบริหารงานวิทยุโทรทัศน์” หน่วยที่ 3. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: กรุงเทพฯ, 2530.

ประเภทบทความภาษาไทย

กุลพล พลวัน. “สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวกับการคุ้มครองตามกฎหมายไทย” หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันอังคารที่ 13 กันยายน 2548, หน้า 6.

นิวัติ วงศ์พรหมปรีดา. “ข้อรอยการเซ็นเซอร์โฆษณาทางโทรทัศน์สู่ผลกระทบของรัฐธรรมนูญใหม่” วารสารศาสตร์ 17(พฤศจิกายน 2541), หน้า 67-69.

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. “สื่อไฟฟ้าและสิทธิที่จะรู้ในรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมือง” วารสารศาสตร์ 17(พฤศจิกายน 2541), หน้า 22-30.

ปิยกุล เถาวิทย์ศิริ. “จรรยาบรรณของสื่อมวลชน: ใครได้ประโยชน์?” วารสารศาสตร์ 17 (พฤศจิกายน 2541), หน้า 46-53.

พิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์. “เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน” รวมบทความทางวิชาการ ชุดที่ 5: เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญกับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน. (เมษายน 2549) , หน้า 97-106.

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช. “รัฐธรรมนูญมาตรา 40 หัวใจสำคัญความยุติธรรมในการแบ่งสันปันส่วนการคุ้มครองสิทธิอิสระของข่าวสาร” วารสารศาสตร์ 17(พฤศจิกายน 2541), หน้า 5-11.

โกสิน พลกุล. “สื่อมวลชนภายใต้กรอบแห่งนิติธรรม” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 8(พฤษภาคม-สิงหาคม 2544), หน้า 38-48.

มานิจ สุขสมจิตร. “ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์” สื่อมวลชนปริทัศน์ 13(กันยายน-พฤศจิกายน 2541), หน้า 52-60.

มาลี บุญศิริพันธ์. “จริยธรรมกับการควบคุมตนเองของสื่อมวลชน” วารสารศาสตร์ 1(พฤศจิกายน 2547), หน้า 7-39.

รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “สื่อมวลชนกับกระบวนการยุติธรรม: บทบาทในการตรวจสอบและผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน” บทบัญญัติ 2(มิถุนายน 2540), หน้า 94-142.

รุจน์ โกมลบุตร. “สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ: ต้องทำอะไรมากกว่าการควบคุมตนเอง” วารสารศาสตร์ 17(พฤศจิกายน 2541), หน้า 41-45.

วนิดา แสงสารพันธ์. “เสรีภาพของสื่อ เสรีภาพของประชาชน” วารสารกฎหมายใหม่ 4 (มิถุนายน 2549), หน้า 58-61.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. “เงื่อนไขในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน; “มาตรฐาน” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย” วารสารนิติศาสตร์ (มิถุนายน, 2543) หน้า 190-191.

วรฤทธิ ฤทธิพิศ. “สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบในทางแพ่ง”. วารสารอัยการ 17(มกราคม 2537), หน้า 64.

วรฤทธิ ฤทธิพิศ. “ว่าด้วยเสรีภาพของสื่อมวลชน” คุณพาห 41, 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2537), หน้า 79-81.

วรุฒม์ เสตสุวรรณ. “การเมืองภาคประชาชนประชาธิปไตยและสื่อมวลชน” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 8 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2544), หน้า 64-67.

สุรัตน์ เมธิกุล. “การปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ในประเทศไทย” วารสารศาสตร์ 17 (พฤศจิกายน 2541) , หน้า 31-40.

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร. “นัยยะแห่งความมีอิสระของสื่อมวลชน” วารสารศาสตร์ 17(พฤศจิกายน 2541), หน้า 12-21.

อนุชา ทิรคานนท์. “สื่อใหม่...มิติใหม่ ในทฤษฎีเก่า” วารสารศาสตร์ 1 (พฤศจิกายน 2547), หน้า 40-53.

อรรษา สิงห์สงบ. “ข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาทของสื่อมวลชน”. จดหมายข่าวสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ (ธันวาคม 2548), หน้า 3-6.

อรุณีประภา หอมเศรษฐี. “สื่อมวลชน อดีตสู่ปัจจุบัน รัฐบาลสู่องค์กรอิสระ” วารสารศาสตร์ 17 (พฤศจิกายน 2541), หน้า 63-66.

อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ (การจัดระบบวิทยุและโทรทัศน์เพื่อสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน: ข้อโต้แย้งระหว่างแนวความคิดการสื่อสารเพื่อสาธารณะกับระบบตลาดเสรี” วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ 2 (มิถุนายน 2537), หน้า 13-26.

ประเภทหนังสือและบทความต่างประเทศ

Donald M.Gilnor & Jerome A. Barron. “Mass communication Law: Case and Comment,” American Casebook Series, (Minnesota: West Publication), 1979.

James Russell Wiggins. “Freedom or Secrecy” (New York: Oxford University Press), 1956.

Ronald B. Standler. “Privacy Law in USA.” <http://www.rbs2.com/privacy.html>. 20/08/2548

Ralph E. McCoy. “Freedom of the Press”. www.lib.siu.edu/cni. 2/15/2548

Stephen Guest and Alan Milne. “Equality and Discrimination: Essays in Freedom and Justice.” (Stuttgart: Franz Steiner Verlag Wies Baden GMBH), 1985.

William Shawcross. “Information Freedom and Censorship.” (London: Library Association Publishing Ltd), 1991.

<http://caselaw.lp.findlaw.com>. 27/07/2548

<http://www.ohchr.org/english/law/ccpr.htm> 15/08/2548

<http://www.presscouncil.or.th>. 31/03/2549

ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
2. ประมวลกฎหมายอาญา
3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484
5. พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498
6. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543
7. พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
8. กฎกระทรวง ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2537)
9. ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518
10. ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2535

อาจารย์วนิดา แสงสารพันธ์ สำเร็จการศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และนิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีผลงานทางวิชาการประเภทงานวิจัย 1) รายงานการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในกรอบภารกิจของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2543 2) โครงการศึกษาความเหมาะสมของการปรับเปลี่ยนสภาพสถานศึกษาของรัฐเป็นองค์กรมหาชน เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) พ.ศ. 2546 3) โครงการศึกษากฎหมายเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2546 4) โครงการวิจัยและพัฒนากฎหมายบริหารงานบุคคล และการจัดการทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เสนอต่อสถาบันราชภัฏสวนดุสิต 5) โครงการวิจัยกลไกตามมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เสนอต่อสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 6) โครงการวิจัยหลักเกณฑ์และกลไกในการให้ความคุ้มครองและควบคุมสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เสนอต่อสถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประเภทหนังสือ ตำรา 1) หนังสือแนวทางในการขกร่างกฎหมายลำดับรอง และบทความที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2545 2) บทความวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ... เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พ.ศ. 2546 3) “การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล” วารสารนักบริหาร ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2544 4) หนังสือหลักกฎหมายสื่อสารมวลชน สำนักพิมพ์วิญญูชน, สิงหาคม 2547. 5) หนังสือหลักรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชน สำนักพิมพ์วิญญูชน, มกราคม 2548. 6) “ศาลปกครองกับการฟ้องร้องคดีปกครอง” วารสารนักบริหาร ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2549 7) “เสรีภาพของสื่อ เสรีภาพของประชาชน” วารสารกฎหมายใหม่ ปีที่ 4 ฉบับที่ 72 มิถุนายน 2549 8) ประกาศนียบัตรการอบรมหลักสูตรวิชาชีพทนายความ สภาทนาย ความ พ.ศ. 2540 และเอกสารประกอบการสอน 1) วิชาหลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กันยายน 2547